

kopija boljševizma, već je samo vodio bitku za opstanak Nemačke koja je svetskom politikom naterana u defanzivu (Furet-Nolte, Vreme 11. 4. 1998. str. 60). Nolteova teza o nacizmu kao preventivnom antiboljševizmu i posledici "azijatskog učinka", Le Penova (Le Pen) izjava 1987. da je uništavanje Jevreja bio samo detalj u istoriji Drugog svetskog rata, Hilgruberova teza da je progon Nemaca sa Istoka 1945. pođednako značajan kao i uništenje Jevreja, Tuđmanova tvdnja da je NDH bila važan stupanj u državotvornom razvoju hrvatskog naroda i umanjivanje žrtava u Jasenovcu, uključivanje Milana Nedića u 100 najznačajnijih Srba, prikazivanje D. Ljotića ka začetnika organske, a ne fašističke misli u nas itd, različiti su oblici normalizovanja fašizma. Bavarski konzervativni političar Franc Jozef Štraus (Strauss) je novembra 1986. na vrhuncu Historikerstreit opominjao da svađe oko prošlosti sputavaju nemački narod, a u Jugoslaviji još pre građanskog rata su idejna sukobljavanja ove vrste uočena kao smetnja homogenizaciji nacionalnog bloka. Dakle, ispada da je nepotrebna i štetna racionalna rasprava o tome ko je bio uz fašizam, a ko protiv.

Imperativ nacionalnog jedinstva svuda je bio brana racionalnom antifašizmu. Tek bi celovitija uporedna analiza toka normalizacije fašizma u ostalim istočnoevropskim zemljama pokazala stupanj iracionalizovanja ovog procesa građanskim ratom u Jugoslaviji. U društvima opterećenim krizom i bolnim istorijskim sećanjem istorijsko znanjene prihvata se u stanju emocionalne stabilnosti i tolerancije, već se i izvan kruga emotivno nezrelih osoba javlja nesvesna kolektivna težnja za objektom poistovećenja koji pruža snagu i sigurnost (moćna država, velika celina nacije, stilizovana slika istorije). Tek sa prevladavanjem krize može se očekivati otvorenije suočavanje sa fašističkom genocidnom prošlošću. U klimi romantičarski razbuđenog nacionalizma to je teško očekivati.

1. 2. Savremeni desni ekstremizam – uporedni osvrt.

Kako razlikovati novi fašizam od njegove klasične razvijene verzije? Fašizam je nastao kao političko-polemički i kao teorijski pojam i ovo dvojstvo je i danas prisutno kod teorija o fašizmu. Sam termin, koji je prvi koristio Musolini, sadržinski je prazan i neodređen: fascio je savez, udruga, a fašisti su saveznici. Pojam fašizam ostao je jedna od ključnih reči 20. veka, imao je vlastitu istoriju i uticao je na istoriju. Otuda je istorija teorija o fašizmu u stvari istorija različitih oblika antifašizma. S obzirom na raznovrsnost fašističkih režima i pokreta danas prevladava mišljenje da nema jedinstvene teorije o nastanku fašizma i da istraživanje mora biti u metodskom pogledu pluralističko i uporedno (Wippermann 1983, S. 20). Premda je opšti pojam fašizam nužan, ipak bi morao biti i diferenciran. To je antisocijalistička, antiliberalna, antimodernašovinistička ideologija sa različitim udelom antisemitskih i romantičarskih sadržaja i osobenom militantnom političkom kulturom. Fašističke partije javljaju se unutar kapitalizma i tzv društava u tranziciji i oslanjaju na određene slojeve ovog društva, anikada unutar razvijenog socijalizma.

Za razliku od proučavanja klasičnog fašizma koje je, uprkos neslaganjima, ipak dostiglo zavidnu fazu sinteze, bilansa i uporedivosti, kod istraživanja savremenog desničarskog ekstremizma i fašizma vlada potpuna nepreglednost i haotičnost u pogledu terminologije, pojmova i predmetnog razgraničenja (Stöss 1994, S. 24). Koristi se više pojmova: desni ekstremizam, desni radikalizam, desni populizam, neofašizam, neonacizam itd. Nova idejnopolička polarizacija tražila je izmenu pojmovnog i teorijskog aparata kod proučavanja ekstremne desnice (antitotalitarizmi antipopulizam npr. potiskuju klasični antifašizam). U